

GLUBB PASCHA om Mellanöstern

Kung Abdullab av Jordanien (till vänster) tillsammans med Glubb pascha.

GENERALLOJTNANTEN sir John Bagot Glubb, mera känd under namnet Glubb pascha, har skrivit en bok om sina erfarenheter som chef för den ryktbara arablegionen (*A Soldier with the Arabs*, Hodder and Stoughton, 25 shilling). Legionen upprättades omkring 1930 i Transjordanien, numera Jordanien, som ett förband med militära och polisiära uppgifter, bestående av arabiska soldater med brittiska officerare på de ledande posterna. Glubb blev legionens befälhavare 1939; under hans chefskap steg styrkan till omkring 10 000 man 1947 och över 20 000 man 1956, då Glubb, mistänkliggjord av arabligans statsledningar som engelsk agent, avskedades från sin befattning. Under kriget mellan Israel och arabstaterna 1947–1948 var arablegionen den ojämförligt mest effektiva styrkan på arabsidan. Hur dålig ledningen och de militära insatserna i övrigt var på denna sida belyses i Glubbs me-

moarer, liksom i ett nyligen utgivet arbete av den brittiske ministern i Transjordanien vid denna tid, sir Alec Kirkbride (*A Crackle of Thorns*).

Glubbs framställning är av intresse främst som ett vittnesbörd om konflikterna mellan judar och arabar under och efter det judiska befrielsekriget. Vid bedömandet av detta vittnesbörd är det emellertid av betydelse att slå fast att Glubb i sin skrift framstår som en duktig, modig och entusiastisk officer med föga sinne för analys och allmänna resonemang. Karaktäristiken av araberna i allmänhet och av de särskilda arabfolken är ytterligt naiv. Araberna över huvud är hetsiga och ombytliga, fientliga mot alla styrelser, avundsjuka på varann, starka i vänskap och hat. Egypterna är slöa, pratsamma, humoristiska, vill segra genom intriger, inte genom handling, blir med åren feta; syrierna är intellektuella och subtila, med en

benägenhet att bilda hemliga föreningar, egenskaper som delvis förklaras av att de har grekiskt blod i sina ådror; folket i Saud-Arabien är intensivt manligt; irakerna är sträva, kortfattade och praktiska osv. Demokratin utmärkes av att "politiken på varje område skall bestämmas av en kommitté, vars medlemmar inte vet någonting i ämnet". Även beskrivningen av enskilda personer har samma doft av enfald och slapphet. På sid 72 är den jordanske premiärministern Taufiq pascha "en stillsam, prydlig, metodisk liten man, som borde ha gått genom livet som revisor eller bokhållare", på sid 356 är han inte bara "den bäste premiärminister Jordanien frambragt" (vilket möjligen kan stämma med det första porträttet), utan ägde också "ett fast grepp om vad som var det väsentliga för landets fred och säkerhet".

I sin skildring av strider och spänning i Mellanöstern tar Glubb

i det hela mycket bestämt parti för araberna. I detaljer korrigerar han utan tvivel en uppfattning som är vanlig i Västeuropa och kan antas bero på judisk propaganda; han framhåller exempelvis att judarna under befrielsekriget var araberna ofantligt överlägsna i manskap och vapen och att det alltså inte var konstigt att de segrade. Men det är alltför uppenbart att han är antisionistisk på grund av okunghet och fördomar. Gång på gång sägs att Balfourdeklarationen var ett svårt misstag och att dess tillämpning innebar att judarna med militär makt gavs områden i Palestina; detta är alltigenom oriktigt vad den engelska mandattiden beträffar, och araberna syntes till en början med jämnmood eller till och med välvilja se på en begränsad judisk invandring. Ibland ges intrycket att judarna var angripna (eller i varje fall tänkte angripa) 1948; såvitt jag kunnat se nämns aldrig att judarna sade ja och araberna nej till Förenta nationernas uppdelningsförslag i november 1947. Den arabiska massflykten från Palestina under befrielsekriget förklaras uteslutande ha varit en följd av judiska massakrer och andra aktioner; de arabiska grymheterna berörs inte alls eller med lätt hand, och det omtalas inte ens att arabstaterna systematiskt uppmanade sina "stamfränder" att fly för att återkomma i de segrande arabarméernas följe. På punkt efter punkt, i stora och små frågor, finner man liknande förvanskningar, som tillsammans ger en falsk bild av läget och blir en bakgrund för fientlighet mot Israel och halvt belåtna profetior om den nya statens undergång.

Lika skev är redogörelsen för tiden efter befrielsekriget. De arabiska raiderna bortförklaras eller försvaras, medan judiska övergrepp och repressalier förstöras. Hela bilden blir oriktig genom att det avgörande förbigås: att Israel gång efter annan begärt fred, medan arabstaterna, även Jordanien, oavbrutet förklarat som sitt mål att förgöra, förinta, utplåna Israel.

Glubb fasthåller dock inte alltigenom sin generellt proarabiska linje. Efter hand blir boken ett försvar för Jordanien, för den stat i vars tjänst Glubb arbetade, och ett angrepp på alla de andra arabstaterna, främst Egypten. Det fastslås att arabstaterna organiserade raid mot Israel både från Ghazaområdet och från Jordanien; "egyptiska agenter besökte flyktinglägren i Jordanien och erbjöd pengar och vapen till alla flyktingar som var villiga att delta i sabotageraider i Israel"; "extremistiska organisationer i Syrien, Libanon och Egypten, ibland med understöd av regeringen i Saud-Arabien, understödde aktivt och eggade till infiltration i Israel genom Jordanien". Det sägs till och med att Jordanien ville fred både

Vilhelm Moberg och verkligheten

1948 och senare, men av de andra arabstaterna tvingades till fientlighet mot Israel, ja, att "Egypten och Syrien... önskade att krossa Jordanien, även om Israel skulle bli medlet härtill". Jordanien — under Glubbs tid — blir alltså oskulden omgiven av brottslingar.

Därmed blir huvudintrycket av Glubbs bok något helt annat än den antisionism som dominerar i inledningen och i en del generaliserande påståenden. Arablän framstår som konstlad och bräcklig, nödortfugt sammanhållen blott av den hets och det tryck som kommer från några av de anslutna regimerna.

HERBERT TINGSTEN

Åtskilliga domare och advokater uttalade sig i går i Dagens Nyheter om Vilhelm Mobergs skådespel "Domaren" och om verkligheten bakom pjäsen. Tämmligen fullständig enighet tycks råda om pjäsens konstnärliga och dramatiska värde. I fråga om verklighetsbakgrunden kunde meningarna däremot knappast vara mera skiljaktiga. På vissa håll talar man om bottenlös ovederhäftighet, på andra om djup och avslöjande sanning. Hur är sådana divergenser möjliga på ett område som alla de tillfrågade känner? Delvis kan förklaringen vara att de som yttrar sig varit engagerade i de diskuterade rättsaffärerna och påverkats av sina engagemang. Denna sida av saken skall vi inte dröja vid. Det intressanta är att man är oenig rörande den verklighet som avses och hur denna verklighet kan eller bör gestaltas i ett skådespel.

Låt oss stanna först vid kritikernas utsagor. Rådman Eriksson utgår från att pjäsen gäller Unmanaffären. Han utgår också från sin "privata tro" att det aldrig funnits någon Unmanaffär: i denna affär förekom inga brott, det framgår av vad justitieombudsmannen, justitiekanslern och riksåklagaren påstått. Den domare som anklagats i Unmanaffären har visserligen gjort sig skyldig till en rad brott — av det slag som denna affär gällde — och sedermera dömts för dessa brott. Men det är "en helt annan sak", sägs det. Ett mera underligt resonemang är svårt att tänka sig. Förutsatt att hr Eriksson har rätt i sin "privata tro" i Unmanaffären; varför skulle inte Moberg vid uppbyggnaden av sin pjäs kunna ta med andra affärer — framför allt de ostridiga brott om vilka hr Eriksson själv talar? Advokat Gottfarb går ännu längre. Pjäsen är "ett nyckeldrama som skildrar Unmanaffären och de där agerande; om man skildrar levande personer, kan rent spel och överensstämmelse med verkligheten begäras". Moberg borde därför ha meddelat att den domare det gäller småningom blev dömd till straffarbete — efter många år av fåfänga försök att få hans brottslighet klarlagd — att Unman var ruinerad innan domaren i fråga blev hans förmyndare osv. Var det inte också fel av Moberg att göra den förörättade i pjäsen till en ung man — i motsats till Unman — eller att använda beteckningen rättsombudsman, som

inte finns i Sverige? Tingsdomare Sandström hade väntat att "dramat skulle hålla sig mer på verklighetens grund". Samtidigt beklagar han att den som ser skådespelet "inte fått klart för sig var gränslinjen egentligen går mellan saga och sanning, dikt och verklighet". Reflektera på vad denna tanke innebär, hur den skulle kunna realiseras!

Det befängda i de refererade inkasten är kanske för uppenbart för att några kommentarer skulle vara behövliga. Man förutsätter att Moberg i alla detaljer skulle ha hållit sig till en viss affär och klagar sedan över att han inte gjort det. Man förutsätter att han skildrat levande personer och klagar över att andra personer uppträder i pjäsen. Man förutsätter att dramat är verklighet och blir förbittrad över att så inte är fallet.

Men andra meningar har också uttalats. Unmans nuvarande förmyndare, ombudsman Alf Lidström, anser att pjäsen "har ganska litet med Unmanaffären att göra" och tycks närmast vara missnöjd över detta. Viktigare är att advokat Sjöström och stadsfiskal Eliasson har klart för sig att Moberg skrivit en tendenspjäs på verklighetsunderlag, inte ett dramatiserat reportage på en viss rättsaffär. Moberg vill väl visa, skriver advokat Sjöström, "att det ibland inte finns någon möjlighet att få rätt, därför att hela maskineriet är så lättpåverkat, och samtidigt oåtkomligt i vissa positioner". "Vad Mobergs pjäs illustrerar är maktlösheten även i ett demokratiskt samhälle för den som kommit på kant med den högsta överheten", förklarar stadsfiskal Eliasson.

Denna syn på pjäsen är, självfallet, den i detta sammanhang avgörande. Moberg har inte velat säga att sådan är rättvisan i Sverige. Han har inte heller velat skriva ett nyckeldrama i den meningen att det gällt att i detalj beskriva en viss rättsaffär. Han har, med utgångspunkt i en rad faktiska affärer, velat visa oss faror för vilka vi och det svenska rättssamhället är utsatta, som finns även om vi i det längsta inte velat tro det. Prestigehänsyn, servilitet, falsk lojalitet, kamaraderi överhetspersoner och myndigheter emellan har kunnat leda till rättskränkningar och till fördöljanden av det orätta — utan ohederlighet eller korruption i vanlig enkel mening. Det är sannerligen ej